SVERIGES STADSMISSIONER

RAPPORT NR. 14/2025

Hemlöshetsrapporten 2025

Tema: Innan är det aldrig för sent
– Hur kan vi tillsammans förebygga hemlöshet bland barn?

© Sveriges Stadsmissioner 2025

Tack till alla som på olika sätt bidragit till innehållet i
Sveriges Stadsmissioners Hemlöshetsrapport 2025.

Textproduktion: Paues Åberg Communications tillsammans
med Stockholms Stadsmission.

Referensgrupp och arbetsgrupp: Catarina Berndtsson, Göteborgs
Stadsmission, Fredrik Erbro, Örebro Stadsmission, Johanna Navne,
Skåne Stadsmission, Pernilla Parding och Maria von Sydow,
Stockholms Stadsmission.

Övriga referenspersoner: Martin Grander, Malmö universitet,
Karolina Skog, Sveriges Stadsmissioner, Rakel Thunander,
Skåne Stadsmission, Adam Cocozza, Botrygg, Rickard Stark,
Okidoki Arkitekter, Carl Johnson, Okidoki Arkitekter, Lotta Ahlén,
Göteborgs Stadsmission, Angelica Tingström,
Göteborgs Stadsmission.

Arbetsgruppen hemlöshet i sin helhet: Catarina Berndtsson,
Åsa Bäckström, Malin Engelholm, Fredrik Erbro, Eduardo Ferrandiz,
Karin Gamble, Sofie Grande, Marika Hjelm Siegwald, Petra Knutsson,
Kjell Larsson, Anna Lindehell, Johanna Navne, Pernilla Parding,
Alice Tervalampi Olsson och Rakel Thunander.

Finansieras med stöd av Svenska Postkodlotteriet.

Grafisk form: Advant.

Foto: Jenny Lagerqvist (omslag, sid 6, 14, 22 och 33),
Stina Gränfors (sid 11 och 37).
Bilderna illustrerar personerna i rapportens berättelser.

Tryck: Åtta45 Tryckeri AB.

Innehåll

Förord **4**

Sammanfattning **5**

Nuläget i hemlöshetsfrågan **7**

Tema: Barnfamiljer i hemlöshet **15**

Lokala initiativ för att stävja barnfamiljers hemlöshet **23**

Barns Bostad Först 24

Kymmendömodellen 27

Örebromodellen 31

Femprocentmodellen 33

Bobyrån 36

Nyckeln 39

Förslag för nationella beslutsfattare **42**

Förslag för kommunala beslutsfattare **44**

Stadsmissionens arbete med hemlöshet **47**

Förord

Ett hem är mer än tak över huvudet. Det är platsen där rutiner får fäste och vardagen blir förutsägbar. Men för alltför många barn i Sverige är detta en ouppnåelig verklighet. På grund av ökande boendekostnader, brist på prisrimliga bostäder och fler vräkningar av barnfamiljer så ökar antalet barn som drabbas av hemlöshet. Bakom varje siffra finns en familj som lever i ständig ovisshet – om var man ska sova nästa natt eller nästa månad, hur barnens skolgång ska fungera eller vilka jobb föräldrarna kan söka.

I år släpper Sveriges Stadsmissioner sin fjortonde hemlöshetsrapport. Fokus ligger på barnfamiljer i hemlöshet, en grupp som i den offentliga statistiken ofta hamnar i skymundan men vars utsatthet är både djup och riskerar långvariga konsekvenser för samhället. I avsnittet ”Barnfamiljer i hemlöshet”, skrivet av forskaren Martin Grander, visar vi på det glapp som uppstått mellan människors behov och systemets förmåga att möta dem. Ett glapp som gör att många faller mellan stolarna – trots att de har både jobb, vilja och ansvar för barn.

Sverige saknar i dag en sammanhållen och långsiktig bostadsförsörjningspolitik som svarar mot den verklighet vi står inför. Det finns goda initiativ, men insatserna är fortfarande alltför fragmentariska. Trots att en nationell strategi mot hemlöshet antogs 2022 har inga större strukturella reformer genomförts, och med strategin på väg att löpa ut finns fortfarande ingen information från regeringen om hur arbetet ska föras vidare.

Samtidigt fortsätter civilsamhället att gå före. I rapporten lyfter vi konkreta exempel på nytänkande lösningar – såsom Barns Bostad Först, Kymmendömodellen och Bobyrån – där Sveriges Stadsmissioner i samverkan med fastighetsägare och kommuner hittat vägar in på bostadsmarknaden för hushåll som annars stått utan chans. Modellerna visar att det går. Men de visar också på behovet av ett tydligt ansvarstagande från det offentliga.

Därför fortsätter vi att lyfta frågan, för nu krävs politiska prioriteringar som lyfter fram barns rätt till trygghet och framtid. I Sverige är barnkonventionen lag och rätten till en trygg bostad är en av barnkonventionens artiklar. En bostad är inte ett privilegium, det är grunden som gör att resten av livet kan fungera och det är en mänsklig rättighet.

Vår förhoppning är att denna rapport kan bidra med kunskap, inspiration och konkreta verktyg för både beslutsfattare, fastighetsägare och allmänheten.

Det handlar om barnens framtid. Och framtiden börjar hemma.

Jonas Rydberg
Generalsekreterare,
Sveriges Stadsmissioner

Sammanfattning

I Sveriges Stadsmissioners Hemlöshetsrapport 2025 belyser vi situationen för barnfamiljer i hemlöshet, en grupp vars utsatthet ofta är osynlig i den offentliga statistiken men vars verklighet präglas av stor osäkerhet och betydande konsekvenser för barnens framtid. Rapporten erbjuder en historisk redogörelse och en nulägesanalys av den strukturella hemlösheten för barnfamiljer, skriven av forskaren Martin Grander vid Malmö universitet. Den visar hur dagens system är otillräckligt och skapar stora bostadsutmaningar för ekonomiskt utsatta barnfamiljer.

Rapporten lyfter även fram ett antal exempel på positiva initiativ från civilsamhället och berättar om människorna som blivit hjälpta av dem. Initiativen som presenteras kan göra stor skillnad för familjer i hemlöshet och är möjliga att implementera i vilken kommun som helst:

- Barns Bostad Först – Varaktiga förstahandskontrakt för barnfamiljer i hemlöshet.
- Kymmendömodellen – Kooperativa hyresrätter med differentierad hyra.
- Örebromodellen – Bostadsrätter bidrar till hyresrätter med rimligare hyra.
- Femprocentmodellen – Bostadsrättsföreningarna bidrar till en hållbar hyresmarknad.
- Bobyrån – En bostadsförmedling som ger människor i strukturell hemlöshet en chans.
- Nyckeln – Stadigvarande boende för våldsutsatta.

Avslutningsvis presenterar Sveriges Stadsmissioner konkreta policyförslag riktade till både nationella och kommunala beslutsfattare. Förslagen syftar till att öka bostadsutbudet och ge bättre stöd till hushåll i ekonomisk utsatthet. Dessa policyförslag återfinns på sidorna 42–45.

Nuläget i hemlöshetsfrågan

Ytterligare ett lågmält år i kampen mot hemlöshet

Sveriges Stadsmissioner fortsätter följa utvecklingen i den svenska hemlöshetspolitiken och 2024 präglades både av delvis nya initiativ och ihållande utmaningar. I början av året presenterades den nationella kartläggningen av hemlösheten som Socialstyrelsen gjort för första gången sedan 2017. Denna pekade på en viss minskning av antalet i hemlöshet i statistiken, men visade också på oroande tendenser kring strukturell hemlöshet. Vräkningarna har fortsatt öka, även bland barnfamiljer, och samtidigt kvarstår svårigheter för många att ta sig in på den ordinarie bostadsmarknaden.

Regeringens satsningar, såsom det riktade statsbidraget på 70 miljoner kronor för implementering av Bostad Först, räcker inte långt då behoven är så stora och avsaknaden av ett helhetsgrepp för en socialt hållbar bostadsmarknad har funnits med så länge.

2024 var därmed ännu ett år där hemlöshetspolitiken fortsatte att diskuteras, men där implementeringen av verkliga reformer alltjämt släpar efter. Det är också oroväckande att utvecklingen hittills under 2025 dessvärre har pekat i fel riktning. Tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag avskaffas och trots att den nuvarande nationella hemlöshetsstrategin löper ut nästa år finns inga indikationer på att en ny strategi håller på att tas fram. Sveriges Stadsmissioner fortsätter att lyfta frågan och verka för att omvandla politiska ambitioner till verklig handling.

Ny kartläggning av hemlösheten genomförd av Socialstyrelsen

I februari 2024 presenterade Socialstyrelsen den kartläggning av hemlösheten[1] som genomförts var sjätte år sedan 1993. Detta var således den första nationella kartläggningen genomförd av Socialstyrelsen sedan 2017. Det är viktigt att understryka att kartläggningen underskattar vidden av hemlöshetsproblematiken vilket är problematiskt, något även Socialstyrelsen själva pekar på då de poängterar att mörkertalet är stort. Socialstyrelsens definitioner av hemlöshetssituationer är för snäva och innefattar inte alla de människor som lever utan tillgång till ett tryggt och långsiktigt boende. Stadsmissionen fortsätter att driva frågan om att definitionerna av hemlöshet behöver breddas för att även människor med osäkra boendeförhållanden som idag inte får stöd av socialtjänsten ska inkluderas. För att kunna användas som ett verkligt verktyg i kampen mot hemlöshet behöver därutöver Socialstyrelsens kartläggning genomföras oftare än var sjätte år och på ett sätt som tar hänsyn till hela året, inte bara en enskild mätvecka.

---

1 Socialstyrelsen. Kartläggning av hemlösheten 2023: Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten.

I övriga Europa prövas ETHOS Light, ett forskningsprojekt utlyst av EU-kommissionen. Målet med ETHOS Light är att det på sikt ska ge möjlighet till jämförbara hemlöshetskartläggningar i alla EU-länder. Tyvärr har ingen svensk kommun visat intresse för att delta. Hade den svenska regeringen tydligare pekat på vikten av att alla kommuner använt sig av dessa situationsbegrepp, något Stadsmissionens hemlöshetsrapport tidigt pekade på, hade vi idag enklare kunnat samla in kommuners hemlöshetsdata minst vartannat år.

I kartläggningen konstateras att under 2023 levde över 27 000 personer över 18 år i hemlöshet utifrån Socialstyrelsens definition. Även om detta är en minskning jämfört med kartläggningen 2017, vilket är positivt, så finns det flera orosmoln. Resultaten pekar bland annat på att socialtjänsten runtom i Sverige i större utsträckning jobbar med personer i hemlöshet med mer omfattande sociala problem och i mindre utsträckning med de personer som lever i hemlöshet av strukturella orsaker. Detta innebär att de många familjer som lever i strukturell hemlöshet blir dubbelt drabbade. Dels faller de utanför statistiken eftersom de inte uppsöker socialtjänsten för hjälp med bostad. Dels hamnar de i en mycket svår situation i sin vardag där de blir hänvisade till att lösa sin bostadssituation på egen hand och ofta hamnar i en karusell av otrygga bostadssituationer. I kartläggningen framgår det att minst 9 400 barn är berörda av hemlöshet, men dessa 9 400 är sannolikt toppen av ett isberg eftersom många barn alltså inte inkluderas i kartläggningen. Detta är alarmerande och allvarligt. Hemlöshet i barndomen är särskilt allvarligt. När ett barn tvingas flytta med kort varsel påverkas inte bara skolgången, utan även barnets sociala sammanhang när vänner, fritidsaktiviteter och trygghet riskerar att försvinna vid flyttarna.

Socialstyrelsen pekar i kartläggningen bland annat på behovet av fortsatta förebyggande insatser som säkerställer att personer inte hamnar i hemlöshet till att börja med. De pekar även på behovet av utbyggnad av Bostad Först och andra individanpassade boenden, inte minst i de större städerna och kommunerna.

Antal genomförda vräkningar 2020–2024[2]

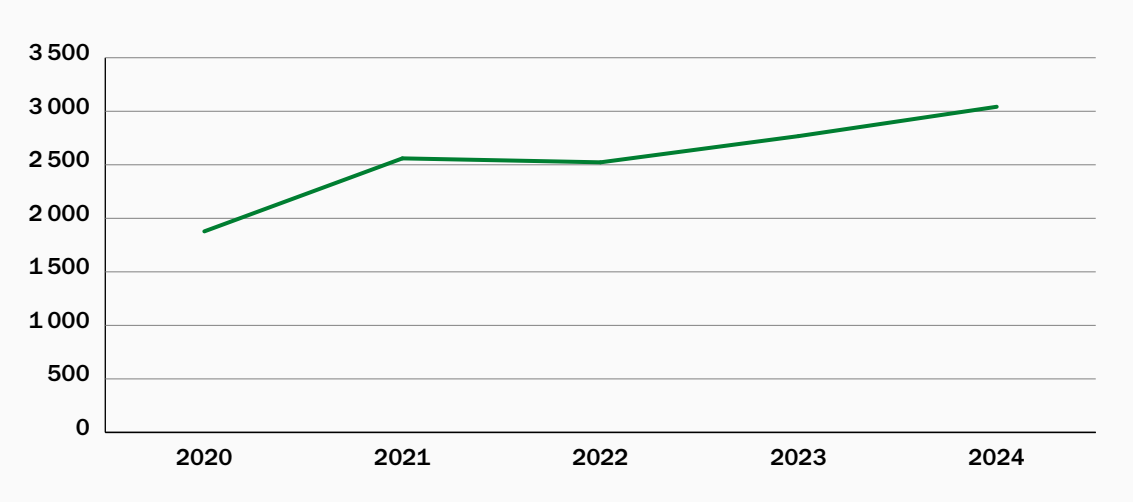

Vräkningar – ett växande problem där många barn drabbas

Många kommuner bedriver ett vräkningsförebyggande arbete. Trots det är det många människor som vräks från sina hem. Antalet genomförda vräkningar har ökat med över 20 procent de senaste två åren och 2024 genomfördes 3 042 vräkningar nationellt.[3] Flest vräkningar genomfördes i Göteborg följt av Stockholms stad och Malmö.[4] I Eskilstuna kommun genomfördes det 81 vräkningar per 100 000 invånare vilket var flest i Sverige.[5]

Antalet hushåll med barn som vräks har fortsatt öka från redan höga nivåer. Under 2024 berördes 711 barn av vräkningar vilket är en ökning med nästan 25 procent på två år.[6] Mellan januari och juni genomfördes det i Malmö kommun 17 vräkningar där 37 barn berördes, vilket är flest i Sverige. Därefter kommer Linköping med 10 vräkningar/21 barn och Västerås med 12 vräkningar/20 barn.[7] I relation till befolkningsstorlek är antalet barn som berörs av vräkningar högst i Hylte kommun (88 vräkningar som berör barn per 100 000 invånare)[8].

---

2 *Ansökta och genomförda vräkningar 2022–2024. Statistiken redovisas på län och kommun. https://kronofogden.se/download/18.57e06ab1194ae3617bd41ee0/1739216564190/Ans%C3%B6kta%20 och%20genomf%C3%B6rda%20vr%C3%A4kningar_2022_2024.xlsx*

3 *Ansökta och genomförda vräkningar 2022–2024. Statistiken redovisas på län och kommun. https://kronofogden.se/download/18.57e06ab1194ae3617bd41ee0/1739216564190/Ans%C3%B6kta%20 och%20genomf%C3%B6rda%20vr%C3%A4kningar_2022_2024.xlsx*

4 *Ibid.*

5 *Kolada. Verkställda vräkningar (avhysningar), antal/100 000 invånare.*

6 *Kronofogden. Årsredovisning 2024.*

7 *Antal barn berörda av vräkning, 2008 till och med 2024. https://kronofogden.se/download/18.57e06ab1194ae3617bd42004/1739253615224/Barn%20ber%C3%B6rda%20av%20vr%C3%A4kning_2008_2024.xlsx*

8 *Kolada. Verkställda vräkningar (avhysningar) som berör barn, antal/100 000 invånare.*

År 2022 fick Kronofogden i uppdrag av regeringen att verka för att vräkningsförebyggande arbete etableras med socialtjänsten och hyresvärdar i landets alla kommuner. Arbetet slutrapporterades i myndighetens årsredovisning för 2024 och Kronofogden menade där att det kan antas att detta arbete har ”bidragit till att dämpa ökningen av antalet vräkningar” och att även om det har skett en ökning av antalet vräkningar så har ”den lokala samverkan som etablerats i flera kommuner förmodligen hjälpt många barnfamiljer att kunna behålla sitt hyreskontrakt”.[9] Det är dock viktigt att understryka att trenden i statistiken rört sig i fel riktning de senaste åren och det är därför angeläget att Kronofogdens vräkningsförebyggande arbete fortsätter, trots att det särskilda regeringsuppdraget nu är slutrapporterat.

Sveriges Stadsmissioners erfarenhet visar att de vräkningsförebyggande insatserna ofta sätts in i ett för sent skede, vilket leder till att insatsen från socialtjänsten tenderar att bli mer vräkningsförberedande än en faktisk prevention.

Det är även viktigt att lyfta fram det faktum att statistiken bara visar de fall där Kronofogden genomfört faktiska vräkningar. Forskning[10] visar att bland annat unga personer och barnfamiljer oftare väljer att flytta självmant vid hot om vräkning. Detta leder i sin tur till att de aldrig fångas upp i den offentliga statistiken. Problematiken är således större än vad som kan utläsas från statistiken isolerat och politiken behöver därför utformas utifrån en bredare definition av vad vräkningar innebär.

Riksrevisionens granskning av bostadsbidraget

Under 2024 genomförde Riksrevisionen en granskning[11] av huruvida bostadsbidraget är effektivt utformat i förhållande till dess bostads- och familjepolitiska syften. I granskningen konstaterar man att bostadsbidragets bostadspolitiska måluppfyllelse har försämrats över tid eftersom en större andel av hushållen med bostadsbidrag är trångbodda jämfört med tidigare. I rapporten konstateras att andelen individer i barnhushåll med bostadsbidrag som lever i absolut fattigdom har minskat och att en större andel av stödet numera går till barnhushåll med de allra lägsta inkomsterna. Det är färre hushåll med svag ekonomi som får tillgång till bostadsbidraget och bostadsbidragsbeloppet har inte följt med hyresutvecklingen. Därutöver har andelen hyresrätter i bostadsbeståndet minskat. Många bor därför kvar i små lägenheter och blir trångbodda. Dessutom får många hushåll avböja erbjudanden om större lägenheter för att bostadsbidraget helt enkelt ändå inte räcker till. Det glapp mellan inkomstnivå och hyresnivå som blivit allt vanligare i större städer innebär att för få hushåll omfattas av bostadsbidraget för att det på riktigt ska avhjälpa dessa gruppers problem med att ta sig in på bostadsmarknaden. Det är därför viktigt att bostadsbidraget stärks, höjs och följer med kostnadsutvecklingen.

---

9 Kronofogden. Årsredovisning 2024.

10 ”Unga och barnfamiljer: De osynliga offren för vräkningar i Sverige” https://www.su.se/institutionen-for-socialt-arbete/nyheter/unga-och-barnfamiljer-de-osynliga-offren-f%C3%B6r-vr%C3%A4kningar-i-sverige-1.781171

11 Riksrevisionen. RiR 2024:15 Bostadsbidragets måluppfyllelse – trångboddhet och absolut fattigdom.

Minskat stöd till ekonomiskt utsatta barnfamiljer

För att skydda barnfamiljer med svag ekonomi mot de kraftiga prisuppgångarna förlängdes *Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag* till mitten av 2025. Tilläggsbidraget beräknas nå i snitt 100 000 barnfamiljer under 2025 och den totala kostnaden för förlängningen beräknas till 412 miljoner kronor.[12] Regeringen har beslutat att avskaffa det tillfälliga tilläggsbidraget från och med juli 2025. Att bidraget försvinner kommer resultera i en ännu svårare situation för de familjer som har det allra sämst ställt och öka risken för att dessa inte kommer att kunna betala hyran och därmed bli vräkta. Sveriges Stadsmissioner ser med stor oro på vilka konsekvenser detta kan medföra.

70 miljoner i riktade statsbidrag för att minska hemlösheten

En del i regeringens nationella hemlöshetsstrategi är att modellen Bostad Först bör införas i alla kommuner i Sverige. Bostad Först är en modell för att bekämpa hemlöshet där personer erbjuds en permanent bostad som första åtgärd och som främjar stabilitet och ger en grundläggande trygghet. Många som bor i Bostad Först är också föräldrar även om de inte bor med sina barn. Under 2024 fördelades nästan 70 miljoner kronor i statsbidrag till 115 kommuner för att starta, utöka eller förbättra redan påbörjat arbete

12 *Ekonomiskt utsatta barnfamiljer får förlängt tilläggsbidrag i bostadsbidraget. 2024-08-29. https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/08/forlangning-av-tillfalliga-tillaggsbidraget-i-bostadsbidraget/*

med Bostad Först.[13] Mest pengar, över 1,5 miljoner kronor vardera, fick de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Även kommuner som Linköping, Lund och Botkyrka fick närmare 1,5 miljoner kronor under 2024. Det är positivt att regeringen tillskjuter finansiella resurser för kommunernas arbete med frågan, och att stödet riktas till såväl stora som små kommuner. Den kommun som fick det lägsta bidraget, Strömstad, fick enbart 60 000 kronor och det är tveksamt om så små belopp har möjlighet att bidra till den implementering av Bostad Först som bidraget syftar till.

Uppdrag till Socialstyrelsen att förstärka arbetet mot vräkningar av barnfamiljer

I oktober 2024 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och analysera varför antalet vräkningar av barnfamiljer har ökat under senare år. Uppdraget innefattar bland annat att studera hur olika kommuner arbetar för att förebygga vräkningar och vilka åtgärder som vidtas efter det att en vräkning genomförts, samt föreslå åtgärder för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer. Uppdraget ska delredovisas i december 2025 och slutredovisas våren 2027. Sveriges Stadsmissioner bevakar uppdraget med stort intresse.

Osäker framtid för den nationella strategin mot hemlöshet

Regeringens nuvarande strategi för att motverka hemlöshet sträcker sig fram till 2026 och löper alltså snart ut. Det har ännu inte kommit några besked från regeringen kring framtiden och vad som händer när strategin löper ut. Sveriges Stadsmissioner uppmanar regeringen att snarast påbörja arbetet med att ta fram en ny strategi och att i samband med detta utvärdera den nuvarande strategin.

Ordning och reda på hyresbostadsmarknaden

Hösten 2023 överlämnade utredningen *Ordning och reda på hyresbostadsmarknaden* sitt betänkande *Bättre information om hyresbostäder* till regeringen. Utredningen pekar bland annat på att det ofta är personer med svag förankring på bostadsmarknaden som är hänvisade till andrahandsmarknaden och föreslår därför ökade kontrollmekanismer, såsom ett förbättrat lägenhetsregister, för att bidra till att avslöja otillåten andrahandsuthyrning och därmed skydda utsatta hyresgäster. Betänkandet skickades på remiss under våren 2024 och har ännu inte lett till några förändringar i lagstiftningen.

---

13 Över 100 kommuner får nästan 70 miljoner för att motverka hemlöshet. https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/over-100-kommuner-far-nastan-70-miljoner-for-att-motverka-hemloshet/

En socialt hållbar bostadsförsörjning

I början av 2022 överlämnade utredningen *En socialt hållbar bostadsförsörjning* sitt betänkande *Sänk tröskeln till en god bostad* till den dåvarande regeringen. Syftet med utredningen var bland annat att skapa förutsättningar för en socialt hållbar bostadsförsörjning och att underlätta situationen för hushåll som har svårt att skaffa en bostad på marknadens villkor, bland annat personer som lever i hemlöshet på grund av strukturella orsaker. Remissvaren som inkom till utredningen visade på ett starkt stöd för många av de förslag som presenterades. Regeringen valde under hösten 2024 att gå vidare med en del av utredningens förslag och riksdagen beslutade i januari 2025 om lagändringar som förtydligade att en kommunal bostadsförmedling får reservera lägenheter för olika kategorier av sökande eller använda ett förturssystem. Detta är positivt men det är bekymmersamt att regeringen valde, i ett relativt sent skede, att stryka förslaget om hyresgarantier till barnfamiljer ur lagförslaget. Förslaget skulle göra verklig skillnad för familjer som idag stängs ute från bostadsmarknaden. Eftersom hela den förberedande lagstiftningsprocessen är genomförd utgör förslaget en möjlighet för regering och riksdag att snabbt agera i frågan, något som Sveriges Stadsmissioner anser att de bör göra snarast.

Hemlöshetsfrågorna fortsätter att diskuteras i riksdagen

Intresset för hemlöshetsfrågor i riksdagen ligger på liknande nivåer som tidigare år. Under den allmänna motionstiden lämnades det in 21 motioner som behandlade hemlöshet vilket kan jämföras med 26 motioner under motsvarande period 2023. Inkluderar man även motioner som berör relaterade ämnen såsom trångboddhet, vräkningar, fattigdom, beroendeproblematik, bostadsmarknad och bostadsförsörjning blir siffran klart högre. Bland motionerna återfinns bland annat ett förslag från Katarina Luhr med flera från Miljöpartiet om att Socialstyrelsens nationella kartläggning av hemlöshet ska uppdateras oftare än i dag. I ett annat förslag från Martina Johansson med flera från Centerpartiet föreslås att regeringen ska ta fram en nationell standard för hur hemlöshet ska definieras, mätas och rapporteras.

Det inkom motioner från samtliga partier utöver regeringspartierna, vilka i stället driver politik via propositioner, regeringsarbetet och att vara i majoritet i utskotten.

Sveriges Stadsmissioner fortsätter att bevaka politiska förslag och arbetar aktivt med att föra dialog med partier och politiska företrädare för att stärka engagemanget och uppmuntra nödvändiga policyinitiativ.

Tema: Barnfamiljer i hemlöshet

Text: Martin Grander

Martin Grander är docent och biträdande lektor på institutionen för urbana studier vid Malmö universitet. Hans forskning handlar bland annat om bostadens betydelse för levnadsvillkor, segregation och integration och han har länge studerat frågor kring bostadspolitik och bostadsförsörjning på internationell, nationell och lokal nivå. Han var även ansvarig för den följeforskning som gjordes kring Barns Bostad Först, ett av initiativen som presenteras i denna rapport. I denna del av rapporten resonerar Grander kring strukturell hemlöshet för barnfamiljer, varför den ökat på det sätt som den gjort och vad som behöver göras för att lösa problematiken.

Vem är mest hemlös?

Detta är en fråga som socialsekreterare allt oftare tvingas ställa sig i sitt arbete. Är det den skäggiga mannen i slitna blåjeans vi ser på parkbänken? Eller är det tvåbarnsmamman som hastigt har lämnat ett destruktivt förhållande? Under de senaste tio åren har uppdelningen i strukturell och social hemlöshet dominerat samtalet om hemlöshet i Sverige.

Skillnaden handlar i grunden om hur man ser på orsakerna till hemlöshet. Beror det på sociala faktorer, som psykisk ohälsa eller skadligt bruk eller beroende? Eller är orsakerna *strukturella,* i den mening att det är bostadsmarknadens struktur och höga trösklar som stänger människor ute?

Man kan tro att skillnaden bara handlar om ord, men den märks i praktiken varje dag. Sveriges kommuner tolkar nämligen Socialtjänstlagen (SoL) på olika sätt, vilket får stora konsekvenser för den som drabbas. I vissa kommuner kan ekonomiskt utsatta hushåll som saknar kötid eller tillräcklig inkomst för att klara fastighetsägarnas krav beviljas ett socialt kontrakt. I andra kommuner, exempelvis Göteborg och Malmö, gör man bedömningen att det endast är de som har ett skadligt bruk eller beroende, eller en ”sammansatt social problematik” som kan komma i fråga för ett sådant. I dessa fall får strukturellt hemlösa i stället förlita sig på att kommunen gör en *nödprövning*, i vilken personen eller familjen i fråga kan få akutboende under en vecka innan en ny prövning görs.

Hur hamnade vi här?

Svensk bostadspolitik bygger på en tanke om att vara *generell* och inte *selektiv*. Det betyder att alla hushåll, oavsett inkomst, ska kunna konkurrera på den öppna bostadsmarknaden. Bostadsbidraget, bruksvärdesmodellen för hyressättning och den allmännyttiga bostadssektorn tillsammans med välfärdsstatens sociala skyddsnät (såsom arbetslöshetsförsäkring, ekonomiskt bistånd och barnbidrag) ska ge hushållen tillräcklig ekonomi för att kunna efterfråga en bostad. I de selektiva bostadspolitiska modellerna runt om i världen finns i stället behovs- eller inkomstprövade särlösningar (ofta kallade *sociala bostäder* eller *social housing*) för personer med låga inkomster, en subventionerad sektor skild från den vanliga hyresmarknaden som helt eller huvudsakligen drivs på marknadens villkor.

Forskning visar dock att de generella systemen inte längre räcker för att hushållen ska klara bostadsmarknadens höga krav. En del i detta handlar förstås om bristen på bostäder till en boendekostnad som hushållen har råd att betala. Kötiden till hyresbostäder med hyra som låginkomsthushåll kan efterfråga är lång i de större städerna. Att komma fram i bostadskön är inte alltid tillräckligt utan hyresvärdarnas uthyrningskrav kan sätta nya käppar i hjulen. Oftast är dessa uthyrningskrav formulerade som olika typer av inkomstkrav. Som regel kan det sägas att privata hyresvärdar ställer krav på inkomst från förvärvsarbete. Även kommunala bostadsbolag har ofta ett sådant krav, men här finns stora skillnader mellan kommunerna.

I min senaste studie tillsammans med Martina Sjöland Kozlovic kring tillträdeskrav i allmännyttan konstaterade vi att cirka 70 procent av de allmännyttiga företagen godkänner inkomst från andra typer av sysselsättning än förvärvsarbete. Däremot finns det stora skillnader i vilka andra inkomster som godkänns. 30 procent av kommunerna godkänner exempelvis inte försörjningsstöd som inkomst. Lika stor andel godkänner inte inkomst från bostadsbidrag. I praktiken innebär detta alltså att du i cirka 100 av Sveriges 290 kommuner inte kan skriva hyreskontrakt i allmännyttan om du har ekonomiskt bistånd som inkomstkälla. Eftersom de privata hyresvärdarna har samma eller striktare krav är dessa inte heller ett alternativ. Och möjligheterna att få ett banklån för att köpa en bostad är små.

Det har skapat en växande blind fläck på bostadsmarknaden, med människor som inte klarar att konkurrera på den vanliga bostadsmarknaden, men inte heller omfattas av socialtjänstens boendelösningar. Dessa personer kan därför sägas falla mellan bostadspolitikens och socialpolitikens stolar. Fler och fler individer blir varje år utestängda från bostadsmarknaden och på senare år har det särskilt uppmärksammats att barnfamiljer drabbas hårt. Ensamstående föräldrar har oftast en lägre inkomst och kan vara beroende av olika typer av stöd såsom barnbidrag, bostadsbidrag och försörjningsstöd. Denna inkomst ska räcka för att försörja både föräldern och barnen.

Det svenska systemet är helt enkelt byggt på att barn ska växa upp med två föräldrar som bor tillsammans och kan dela på kostnaderna. Dagens system skapades under folkhemstiden. På den tiden hade vi en arbetsmarknadspolitik som syftade till full sysselsättning och i princip alla barn växte upp i någon typ av kärnfamilj. Det sociala skyddsnätet med försörjningsstöd och bostadsbidrag låg på relativt höga nivåer. Sedan dess har samhället förändrats men inte systemen. I stället har det uppstått ett glapp mellan system och verklighet där människor faller mellan stolarna.

”Dagens system skapades under folkhemstiden. På den tiden hade vi en arbetsmarknadspolitik som syftade till full sysselsättning och i princip alla barn växte upp i någon typ av kärnfamilj. Det sociala skyddsnätet med försörjningsstöd och bostadsbidrag låg på relativt höga nivåer. Sedan dess har samhället förändrats men inte systemen. I stället har det uppstått ett glapp mellan system och verklighet där människor faller mellan stolarna.”

Vad händer med barnen?

Trångboddhet och osäkra andrahandsboenden skapar stress och oro – särskilt för barnen i de hushåll som tvingas bo så. Ständiga adressändringar leder antingen till att barnen behöver byta skola flera gånger under sin skolgång eller till att avståndet till skolan blir väldigt långt. Det kan i sin tur påverka skolarbetet negativt. Det blir också svårt för dessa barn att få ett socialt sammanhang där de kan passa in. Bland kompisarna på gården eller lagkamraterna i fotbollslaget kan barn både leka, lära sig och utvecklas, något som försvåras för de barn som ständigt måste flytta mellan tillfälliga boenden. I min följeforskning kring Barns Bostad Först berättade många föräldrar om hur mycket tryggare barnen blev när de fick en fast plats att kalla hemma. Ett eget rum – eller bara en egen säng – gjorde stor skillnad i barnens vardag.

När barn växer upp i strukturell hemlöshet riskerar samhället ännu större problem i framtiden. Utan ett tryggt och varaktigt hem minskar både barnets möjlighet till ett fullgott liv och möjligheterna till god hälsa och arbete i vuxen ålder. Om vi inte agerar mot strukturell hemlöshet i dag riskerar vi ännu mer social hemlöshet i framtiden.

Vad kan göras?

När statliga och kommunala lösningar saknas har alternativa och innovativa modeller för att lösa den akuta problematiken för dessa hushåll, framför allt initierade av civilsamhället, vuxit fram. Stadsmissionens Kymmendömodell för inkluderande boende i kooperativ hyresrätt, Femprocentsmodellen för behovsprövat boende i nybyggda bostadsrätter och Barns Bostad Först är några av de exempel som beskrivs i denna rapport. Erfarenheterna är oftast positiva för de hushåll som berörs. Många vuxna i familjerna som deltagit i Barns Bostad Först har till exempel fått jobb och endast ett fåtal uppbär försörjningsstöd ett år efter att de fick sin bostad.

Men metoder som Barns Bostad Först har inte lett till strukturella förändringar. En förhoppning med Barns Bostad Först har varit att metoden ska kunna påverka bostadsförsörjningens strukturer och sänka trösklarna på bostadsmarknaden. Min studie visar inte att några sådana strukturella förändringar har skett, exempelvis vad gäller fastighetsföretagens inställning till att upplåta förstahandskontrakt till hushåll med försörjningsstöd.

Så även om satsningar som Barns Bostad Först, Kymmendömodellen och Femprocentsmodellen har stor betydelse för individen, gör de liten skillnad på strukturell nivå. Däremot utgör initiativen viktiga inspel i debatten om en förändrad social bostadspolitik. Barns Bostad Först visar tydligt att även hushåll som vanligtvis diskvalificeras på bostadsmarknaden – på grund av att de har för lite eller fel typ av inkomst – i de flesta fall klarar av ett reguljärt boende. Barns Bostad Först visar också att samhället vinner mycket på att ge barnfamiljer i hemlöshet tillgång till den vanliga bostadsmarknaden – helt enkelt för att alla, barn som vuxna, mår bättre av att ha ett hem.

Hemlösheten bland barnfamiljer riskerar att öka ytterligare om vi inte agerar

Det finns redan idag utrymme för staten och kommunerna att växla upp sitt arbete i kampen mot hemlöshet men mer behöver göras. En av förändringarna i bostadsförsörjningslagen som trädde i kraft 1 mars 2025 är underlättandet för kommunerna att bevilja behovsprövade förturer och reservationer. Detta kan, i kombination med ett flexibelt och anpassat stöd från civilsamhället, offentliga aktörer eller fastighetsbolag, vara en väg framåt för att minska hemlösheten bland barnfamiljer.

Ett alternativ till behovsprövade förturer skulle vara att fastighetsägare helt enkelt sänker sina tillträdeskrav och därmed släpper in hushåll med begränsad ekonomi – utan särskilda förtursregler – och erbjuder stöd vid behov, antingen själva via sina bostadssociala funktioner eller i samarbete med det offentliga eller civilsamhället. Forskningen visar tydligt att lättade krav inte innebär ökade risker.

En åtgärd som diskuterades i förarbetena till lagstiftningen men inte ledde till lagförslag är statliga eller kommunala hyresgarantier. Att förslaget inte gick vidare är olyckligt, då sådana hyresgarantier skulle kunna underlätta för fastighetsägarna att sänka inkomstkraven för förstahandshyresgäster, eftersom de minskar fastighetsägarnas upplevda risk.

Oavsett vad som händer med behovsprövade förturer, sänkta trösklar och hyresgarantier bör en reformerad social bostadspolitik bygga på ett utvecklat ramverk. Ett ramverk där bostaden inte bara beskrivs som en social rättighet utan där framför allt barns rätt till bostad tydliggörs genom att ansvarsfördelningen i bostadsförsörjnings- och hemlöshetsfrågan specificeras. Denna ansvarsfördelning mellan det offentliga, näringslivet och civilsamhället måste också relateras till barnkonventionen.

De senaste tio åren har jag påpekat att Sverige står inför ett vägval med den sociala bostadspolitiken. Antingen återupprättas den generella bostadspolitiken och det sociala skyddsnätet för att fungera som det var tänkt – eller så väljer vi att gå mot mer behovsinriktad bostadsförsörjning. På de här tio åren har vi inte sett någon nämnvärd förändring i någon riktning. Inte heller kan vi se tecken på någon mellanlösning. Ju länge tiden går, desto mindre blir handlingsutrymmet för en inkluderande bostadssektor, som inte karakteriseras av stigmatisering och tilltagande segregation som många sociala bostadssektorer i andra länder.

I skrivande stund arbetar Europiska kommissionens särskilda bostadskommissionär med frågan om hur en europeisk plan för *affordable housing* kan sjösattas. I Sverige har arbetet mötts med försiktighet. Vad kommissionärens arbete kommer att mynna ut i återstår att se, men min förhoppning är att politiker och aktörer ser EU:s arbete med bostadsfrågan som en möjlighet att utveckla den svenska modellen, snarare än betrakta det som ett överstatligt inskränkande i en svensk bostadsförsörjningsmodell – som uppenbarligen inte motsvarar de behov som den utlovar.

Alldeles oavsett vad som görs står en sak klar: något måste göras. ■

Maria levde i hemlöshet som tonåring:

“Jag tänker ofta på det. Rädslan över att vara väldigt utlämnad och att jag inte hade en aning om vart jag skulle vända mig. Jag vet hur lätt och hur nära det kan vara att hamna i hemlöshet igen.”

Maria tycker att livet är tufft. Hon kommer från en jobbig uppväxt och har kämpat hela livet. Fortfarande nu i vuxen ålder kämpar hon för att få livet att gå ihop.

”Jag hade en väldigt dålig uppväxt och jag blev omhändertagen när jag var 16 på grund av miljön hemma. Efter det flyttade jag runt i olika familjehem.”

Socialtjänsten kom bara någon gång per halvår och hade inte kontroll över vad Maria gjorde eller hur utnyttjad hon blev. Hon bodde i olika familjehem tills hon var 19 år. Då hamnade hon i hemlöshet.

”Jag gick sista året på gymnasiet och jobbade samtidigt. Jag gjorde väldigt mycket i den familjen men mamman tyckte att jag var uppkäftig och krävde för mycket. Vi började bråka och då sa hon att jag inte var välkommen att bo där.”

Det gick fort att packa ihop de få saker som Maria ägde och gå. Men utan familj hade hon ingenstans att ta vägen och ingen kontakt med socialtjänsten eftersom hon inte litade på dem. Så hon hamnade på gatan.

”Det var för jävligt. För mig fanns det ingenstans att ta vägen. Jag var på olika bänkar och sökte skydd under träden. Men inte i skogen för där vågade jag inte gå in.”

Hon försökte lösa så mycket som möjligt under de månader som hon levde i hemlöshet. Hon duschade i skolan. Ibland var det någon som frågade hur det var och erbjöd en sängplats för någon natt men det var ingen lärare som såg eller reagerade.

”Jag tänker ofta på det. Rädslan över att vara väldigt utlämnad och att jag inte hade en aning om vart jag skulle vända mig. Jag vet hur lätt och hur nära det kan vara att hamna i hemlöshet igen.”

Maria tycker att hon borde ha fått mycket bättre hjälp från samhället i form av ett bra boende i ett familjehem som följdes upp och kontrollerades.

”Jag hade behövt hamna i en trygg situation och inte bara känna mig som en belastning och ett pappersarbete. Mitt råd till en ung person som hamnar där jag var är att våga vara öppen. Våga berätta och våga prata.”

Maria heter egentligen något annat.

Lokala initiativ för att stävja barnfamiljers hemlöshet

Många av de hushåll som idag saknar en stadigvarande bostad lever stabila liv – de arbetar, har barn, lever utan missbruk och har inga omfattande behov av stöd. Avsaknaden av en trygg och permanent bostad beror för dessa personer helt enkelt på att deras inkomst är för låg för att matcha dagens höga hyror, och att deras kötid är alldeles för kort för att ha chans att få en vanlig hyresrätt.

I praktiken innebär det att till exempel en barnskötare med två barn och bara något års kötid i många fall aldrig kan ta sig över bostadsmarknadens höga trösklar trots att inkomsten är regelbunden och livet i övrigt är stabilt. I stället hänvisas dessa personer till osäkra, korta och dyra andra- eller till och med tredjehandskontrakt vilket skapar en otrygg livssituation där hela livet påverkas. Barn kan tvingas byta skola flera gånger under sin skolgång, föräldrar har svårt att ta långsiktiga jobb och livet blir en ständig jakt på nästa korta kontrakt.

Runtom i Sverige finns flera exempel på lösningar där samhället gått samman för att hitta lösningar för dessa familjer. I detta avsnitt presenterar vi sex konkreta arbetsmetoder för att motverka strukturell hemlöshet, med bevisad effekt, från olika delar av landet.

- Barns Bostad Först – Varaktiga förstahandskontrakt för barnfamiljer i hemlöshet.
- Kymmendömodellen – Kooperativa hyresrätter med differentierad hyra.
- Örebromodellen – Bostadsrätter bidrar till hyresrätter med rimligare hyra.
- Femprocentmodellen – Bostadsrättsföreningarna bidrar till en hållbar hyresmarknad.
- Bobyrån – En bostadsförmedling som ger människor i strukturell hemlöshet en chans.
- Nyckeln – Stadigvarande boende för våldsutsatta.

Metoderna spänner över ett brett fält och innefattar bland annat kooperativa hyresrätter, insatser i renodlade bostadsrättsprojekt, behovsprövad tilldelning av hyreskontrakt och stöd för våldsutsatta familjer. Med varje exempel följer konkreta tips på hur arbetssättet kan implementeras på fler platser.

BARNS BOSTAD FÖRST
– Varaktiga förstahandskontrakt för barnfamiljer i hemlöshet

En stor utmaning med barnfamiljers hemlöshet är de långsiktiga konsekvenserna för samhället. Ett barn utan ett fast och tryggt boende får svårare att klara skolan, kan tvingas lämna sina kompisar vid en flytt och oroar sig ofta för sina föräldrar. Fem års väntan på en bostad är lång tid för vem som helst, men för en tioåring är det halva livet. Det är inte hållbart. Mot bakgrund av detta initierades 2019 ett Vinnovaprojekt av Malmö universitet, AFRY, Skåne Stadsmission och Rädda Barnen. Detta projekt resulterade i modellen Barns Bostad Först. Tillsammans med lokala fastighetsägare och med ekonomiskt stöd från Malmö stad implementerade Skåne Stadsmission därefter modellen.

Syftet med Barns Bostad Först är att sänka trösklarna in till den ordinarie bostadsmarknaden. Modellen bygger på samma princip som Bostad Först som används för att hjälpa vuxna personer ur missbruk och hemlöshet: att en egen och fast bostad är grunden för ett stabilt liv i övrigt.

Barns Bostad Först startas nu också i Göteborg i ett samarbete mellan Göteborgs Stadsmission och Rädda Barnen.

Ordlistan

Kommunal hyresgaranti: En kommunal hyresgaranti innebär att kommunen går in som borgensman för någon som har tillräcklig ekonomi för att betala hyran men som ändå har svårt att få ett hyreskontrakt. Garantin innebär att kommunen lovar att betala eventuell utebliven hyra och skador på bostaden, vilket minskar risken för fastighetsägare. Ett permanent boende som ger barnen en trygg punkt.

Barns Bostad Först bygger på att barnfamiljer i strukturell hemlöshet som har en inkomst men har svårt att ta sig in på den vanliga bostadsmarknaden på grund av höga hyror eller kort kötid, matchas med ett lämpligt förstahandskontrakt till en lägenhet med rätt storlek och rimlig hyra.

Barns Bostad Först i sex steg

1. Stadsmissionen inleder samarbete med fastighetsägare som vill delta i satsningen. Fastighetsägaren skriver en avsiktsförklaring där de reserverar en eller flera lägenheter med en prisrimlig hyra i sitt bestånd där förstahandskontraktet ska erbjudas till barnfamiljer i hemlöshet.
2. Stadsmissionen kommer i kontakt med barnfamiljer som befinner sig i strukturell hemlöshet. I Malmö handlar det exempelvis om personer som besöker Skåne Stadsmissions öppna mötesplats eller uppsökande verksamhet från Stadsmissionens sida.

3. Stadsmissionen gör en kartläggning av barnfamiljen och gör en bedömning om den ska matchas mot en lägenhet.
4. När matchningen av barnfamiljen och lägenheten är gjord tecknas ett vanligt förstahandskontrakt mellan hyresvärden och barnfamiljen i fråga. Det är hyresvärden som godkänner om familjen ska få förstahandskontraktet.
5. Stadsmissionen finns med i relationen mellan hyresvärden och familjer och ger den vägledning som familjen uttrycker att den behöver. Inledningsvis kan det handla om att ansöka om förskoleplats, tecknade av hemförsäkring eller ansöka om bostadsbidrag, något som dessa familjer ofta behöver göra för första gången.
6. När familjen fått den hjälp och det stöd som inledningsvis behövdes brukar livet börja rulla på som vanligt. Stadsmissionen finns kvar som stöd om det behövs längre fram.

En fast bostad är grunden för att lämna försörjningsstödet

Eftersom modellen bygger på att vanliga förstahandskontrakt reserveras för barnfamiljer i hemlöshet, tillkommer ingen extra kostnad för kommunen, fastighetsägaren eller civilsamhället. Samtidigt har många i den här typen av hemlöshet haft svårt att få arbete, ofta just på grund av sin boendesituation. Därför behöver fastighetsägaren acceptera försörjningsstöd som inkomst. Kommunerna har här en viktig roll i att sprida kunskap om försörjningsstöd, som ofta missförstås. Kommunen kan även trygga fastighetsägaren genom att ge en kommunal hyresgaranti som täcker upp ifall hushållet inte klarar av att betala hyran.

När familjen har en fast bostad och föräldrarna slipper jaga nästa korttidskontrakt och oroa sig för barnens skolgång, ökar deras chans att hitta och behålla ett jobb. Med tiden kan försörjningsstödet ersättas av vanlig lön. Det är hela grundtanken med Barns Bostad Först.

Detta kan kommunen göra

- Använd möjligheten till förturer i den kommunala bostadskön och möjligheten att reservera lägenheter för särskilda grupper för att få loss fler bostäder till barnfamiljer som befinner sig i strukturell hemlöshet.
- Avdramatisera försörjningsstöd i kontakt med fastighetsägare. Det finns fortfarande många fördomar och missförstånd kring vilka personer som kan vara i behov av försörjningsstöd.
- Arbeta med kommunala hyresgarantier för att trygga fastighetsägare som accepterar försörjningsstöd och som har lägre inkomstkrav.
- Underlätta och bidra till dialog mellan civilsamhälle och fastighetsägare. Många fastighetsägare vill hjälpa till men saknar idag kunskap om hur de kan göra det.

”När man har ett hem, har man tid att kämpa för sitt barns framtid.”

Wilma kom till Sverige för två år sedan, tillsammans med sin son. Pappan är svensk medborgare men lever inte här. De lämnade sitt hemland för att få ett bättre liv, med större möjligheter för sonen, och med en vilja att skapa en trygg framtid här i Sverige. Men vägen dit har inte varit lätt.

Under den första tiden i Sverige var det en konstant oro för boendesituationen. De bodde på flera olika tillfälliga adresser och upplevde en ständig stress. Wilma kände sig osäker, både på grund av de röriga boendeförhållandena och på grund av att hon var ensam utan nätverk.

”Jag kände mig stressad, jag mådde inte bra. Ständigt nya platser, utan kontrakt, och ingen stabilitet. Jag visste inte hur jag skulle få hjälp”, berättar Wilma.

Genom Skåne Stadsmissions initiativ Barns Bostad Först har Wilma fått ett förstahandskontrakt på en lägenhet. För Wilma betyder ett hem mer än bara en plats att bo. För henne handlar det om säkerhet, stabilitet och friheten att kunna tänka på framtiden.

”Nu har vi en plats, en riktig lägenhet, och det känns bra. Jag kan sova gott, och min son är inte längre stressad och rädd. Han har sitt eget rum, han har kompisar och vi har en struktur. Jag kan tänka på framtiden och det ger mig styrka att fortsätta”, beskriver Wilma.

Det är också för honom som Wilma har drömmar om framtiden.

”Jag hoppas att han kan bli läkare eller ingenjör. Eller vinna guld i OS! Men om han vill bli något annat, får han gärna det också”, säger hon och skrattar lyckligt.

Nu, med sitt första hem och en stabilare tillvaro, har Wilma fått chansen att fokusera på att bygga en framtid för sin son. För Wilma handlar ett hem inte bara om fyra väggar. Det handlar om trygghet, om att kunna andas och planera för framtiden. Det handlar om att ha en plats där sonen kan vara trygg och utvecklas, och där hon själv kan stå stadigt och sträva mot sina mål.

Wilma heter egentligen något annat.

KYMMENDÖMODELLEN
– Kooperativa hyresrätter med differentierad hyra

Syftet med Kymmendömodellen är inte att bygga särskilda hus för särskilda människor, utan att sänka tröskeln in på bostadsmarknaden. Trösklar som blir allt högre för allt fler. Kymmendömodellen bygger på fyra hörnstenar: kooperativ hyresrätt, differentierad hyressättning, behovsförmedling och mjuk förvaltning. Centralt är också att hyresgästerna bor på vanliga förstahandskontrakt och hyrestrappan som planar ut den differentierade hyressättningen. Modellen kan användas i sin helhet eller i delar.

Kymmendömodellen i sex steg

1. Kymmendömodellen bygger på att en långsiktig fastighetsägare som vill bidra till social hållbarhet väljer att tillämpa modellen i en av sina fastigheter. Det kan handla om nyproduktion men modellen är även tillämpbar på befintligt fastighetsbestånd.
2. Fastighetsägaren tecknar ett blockhyresavtal med en kooperativ hyresrättsförening som hyr alla lägenheter i huset. Styrelsen i den kooperativa hyresrättsföreningen fungerar som en bostadsrättsförening, och består av en blandning av hyresgäster i huset och professionella ledamöter. Det kan vara ledamöter från fastighetsbolaget och annan extern kompetens som behövs, exempelvis från Stadsmissionen. På så sätt får man fördelarna från både kraften i hyresgäster som är med och tar ansvar för fastigheten, samtidigt som professionell kompetens bidrar till trygg förvaltning av huset.
3. Den kooperativa hyresrättsföreningen är en förening och får därför sätta sina egna hyror. Detta möjliggör en differentierad hyressättning, det vill säga att likvärdiga lägenheter i samma hus kan ha olika hyresnivåer. Det gör det i sin tur möjligt för hushåll med svag ekonomi att få en prisrimlig hyra i förhållande till inkomstnivå. Att inte alla hyrorna är låga gör att den totala hyresintäkten blir tillräcklig för att kooperativet ska kunna betala den hyra som fastighetsbolaget behöver för en låg men positiv avkastning som täcker driftsnettot.
4. I stället för traditionell uthyrning baserad på kötid fördelas bostäderna efter behov och förmåga att betala hyran. Vid ansökan om lägenhet görs en beräkning av hushållets hyresutrymme och därefter matchas hushållet med en lägenhet med en rimlig hyra givet de ekonomiska förutsättningarna.
5. Mer hyresgästnära förvaltning för ökad delaktighet och gemenskap. Den traditionella förvaltningen av fastigheten kompletteras med mjuk förvaltning.
6. Genom hyrestrappan justeras hyran gradvis upp. De hyror som initialt sattes till en lägre nivå än andra motsvarande lägenheter i huset får sin hyra gradvis uppjusterad över en 15-årsperiod. När ett hushåll kommer ur kostsamma andrahandskontrakt med regelbundna flyttar och i stället får ett permanent förstahandskontrakt minskar den ekonomiska utsattheten. Genom att gradvis justera upp hyran blir huset så småningom som vilket hyreshus som helst, samtidigt som social samanhållning och trygghet förhoppningsvis består.

När alla bidrar blir kalkylen hållbar

Att arbeta enligt Kymmendömodellen skiljer sig på många sätt väldigt lite från att bygga och förvalta vanliga hyresfastigheter. Det handlar om vanliga lägenheter i vanliga hus. Samtidigt kommer den mjuka förvaltningen och lägenheterna som under en 15-årsperiod upplåts med en lägre hyra att leda till lägre vinstmarginal på kort sikt. Men precis som vid andra investeringar vägs kortsiktiga kostnader för social hållbarhet upp av långsiktiga vinster. Ökad trygghet och gemenskap i bostadsområdena minskar kostnader för att åtgärda skadegörelse och andra brottsförebyggande åtgärder, barn som får trygghet och sammanhang får bättre förutsättningar att klara skolan och vuxna som kan jobba i stället för att leta andrahandskontrakt bidrar med skatteintäkter.

Kostnaden för att finansiera insatserna behöver inte bli hög om flera aktörer hjälps åt.

- *Kommunen* kan bidra med sin markpolitik. Prissättningen av marken, oavsett om den säljs eller upplåts med tomträtt, får ett stort genomslag på hyresnivåerna. En liten sänkning av markpriset kan få stor effekt på förutsättningarna att finansiera den mjuka förvaltningen och sänka hyresnivåerna.
- *Fastighetsägare* kan bidra genom att äga och hyra ut hela eller delar av sina hyresfastigheter till kooperativa hyresrättsföreningar och ha något lägre vinstmarginal initialt för att främja den sociala nyttan för samhället och området. Eftersom majoriteten av lägenheterna upplåts med ”vanliga hyror” och subventionen gradvis fasas ut över 15 år så blir den ekonomiska effekten sett över husets livslängd väldigt liten, samtidigt som effekten för de barnfamiljer som kunde ta sig över tröskeln blir väldigt stor. Dessa hus kan fungera som fastighetsbolagens socialt hållbara spjutspetsprojekt och utgöra en liten del i det större beståndet men tillsammans bidra till en förändring på bostadsmarknaden.
- *Banker och andra finansiärer* kan främja socialt hållbara bostadsinitiativ med anpassade finansieringspaket innehållande flexibla garantier från sociala aktörer och företag, förmedling av social impact-investerare och andra utfallsintresserade parter som kan gå in med nya typer av kapital eller bidrag samt andra typer av flexibla och utfallsberoende lösningar.

Kymmendömodellen är ingen snabb lösning på bostadsbristen, utan ett konkret försök att bygga ett system där fler kan komma in och bo kvar. Modellens delar: kooperativt ägande, mjuk förvaltning och behovsbaserad förmedling, är inte unika i sig men tillsammans har de potential att göra verklig skillnad.

Visste du att

Kymmendömodellen har fått sitt namn efter fastigheten ”Kymmendö 4” i Stockholm. Där färdigställdes 2024 det första hyreshuset byggt utifrån Kymmendömodellens arbetssätt. Fastigheten rymmer 40 lägenheter med differentierad hyressättning.

Ordlistan

Behovsförmedling: I stället för kötid fördelas bostäderna efter behov och förmåga att betala hyran.

Differentierad hyressättning: Likvärdiga lägenheter i samma hus kan ha olika hyresnivåer. Möjliggör att hushåll med svag ekonomi får en prisrimlig hyra i förhållande till inkomstnivån – men samma hus som det finns lägenheter med vanlig hyra.

Kooperativ hyresrätt: Är en upplåtelseform där hyresgästen blir medlem i kooperativet och hyr lägenheten av föreningen. En kooperativ hyresrättsförening främjar gemenskap och delaktighet i boendemiljön – väldigt likt en bostadsrättsförening. Den kooperativa föreningen möjliggör också en överkomlig hyreskostnad genom att erbjuda olika hyresnivåer för likvärdiga lägenheter.

Mjuk förvaltning: Innebär att man, utöver teknisk och ekonomisk fastighetsförvaltning, aktivt arbetar för att skapa social sammanhållning och stötta hyresgäster med bosociala frågor vid behov.

Detta kan kommunen göra

- Använd tomträttsverktyget för att säkerställa att lösningar för social hållbarhet kan avtalas och finnas kvar över en längre tidsperiod.
- Avstå en del av markintäkten och låt i stället denna användas för att finansiera projektets nedsatta hyror.
- Möjliggör behovsförmedling av lägenheterna med lägre hyresnivå genom exempelvis reservationer för barnfamiljer med låga inkomster.
- Underlätta i planprocesser för att Kymmendömodellen ska kunna användas av fastighetsägare.

”Barnen har fått en mer positiv syn, att det faktiskt finns människor som vill hjälpa andra i samhället och att saker och ting faktiskt kan ordna sig.”

Senast vi träffade Nina, i Hemlöshetsrapporten 2024, berättade hon om hur hon efter en separation såg sin värld rasa samman och hamnade på bar backe. Nina vände sig till socialtjänsten för att få hjälp att ordna stabilt boende till sig och sina barn men stödet uteblev eftersom hon hade ett jobb.

Efter en tid med ockerhyror på en svart bostadsmarknad, utan möjlighet till bostadsbidrag, kom Nina i kontakt med Stockholms Stadsmissions Bobyrå och fick på så sätt hjälp att hitta ett tryggt andrahandsboende för sig och sina barn. Idag har Nina ett förstahandskontrakt.

”Det kom ett informationsblad från Stockholms Stadsmission om ett nytt hyreshus i Farsta strand och att jag kunde anmäla intresse för en lägenhet. Jag tänkte att den kommer jag ju aldrig få, jag har ju mitt andrahandsboende, och livet fortsatte”, berättar Nina.

Men en dag, ett par månader senare, ringde någon till Nina och sa ”det är din tur nu, vi har en tvåa åt dig i Stockholms Stadsmissions nybyggda hyreshus i Farsta strand. Kan du komma till oss på Bobyrån?”

”De visade mig lägenheten på bild och jag tänkte – är det verkligen min lägenhet? Jag kunde inte tro det! Jag bröt faktiskt ihop.”

Med den nya lägenheten lämnade Nina och hennes barn en tid av oro bakom sig. Ninas ständigt gnagande oro för var nästa bostad skulle vara och hur det skulle gå med barnens skola och kompisar och samtidigt barnens oro över sin mamma.

”När vi fick den här lägenheten blev det ett eget hem, en plats där jag kan finna ro och veta att det finns en trygg punkt i tillvaron där jag och mina barn kan landa och känna att vi verkligen kommer hem. Då var det som att vi släppte den orostiden bakom oss.”

Nina tittar gärna framåt och söker både nytt jobb och engagerar sig i annat. Hon har nyligen blivit invald i styrelsen för den kooperativa hyresföreningen Kymmendö som fastigheten heter och känner sig stolt över att vara delaktig i den.

”Det är en sak som förändrats i mig, att jag vågar göra det här, att jag vågar prata med folk. Det är väldigt känslomässigt. Barnen har fått en mer positiv syn, att det faktiskt finns människor som vill hjälpa andra i samhället och att saker och ting faktiskt kan ordna sig.”

ÖREBROMODELLEN
– Bostadsrätter bidrar till hyresrätter med rimligare hyra

När Örebro kommun planerade en ny stadsdel på det tidigare flygfältet i området Södra Ladugårdsängen insåg kommunen tidigt, som så ofta är fallet, att nyproduktionen riskerade att bli för dyr för att kunna efterfrågas av hushåll med begränsade inkomster. För att säkerställa ett socialt hållbart område satte sig kommunen och fastighetsbolaget BoTrygg ned och tog fram det som kom att bli Örebromodellen, ett sätt att skapa hyresrätter med lägre hyror för behövande barnfamiljer finansierat av intäkterna från bostadsrättsförsäljningarna.

Bostadsrättsvinster som finansierar hyresrätter med rimliga hyror

Örebromodellen bygger på att kommunen och byggaktören som får markanvisningen från kommunen kommer överens om att en viss andel av lägenheterna i ett projekt, med både bostadsrätter och hyresrätter, ska bli hyresrätter med en förutbestämd kvadratmeterhyra. När projektet fortskrider och intäkterna från bostadsrätterna blir kända fastställs hur många hyresrätter som får den lägre hyran.

Örebromodellen i fem steg

1. Kommunen tecknar ett markanvisningsavtal för ett projekt med både hyresrätter och bostadsrätter tillsammans med en bostadsaktör. I anvisningen specificeras att en andel av hyreslägenheterna ska upplåtas med en i förväg definierad kvadratmeterhyra.
2. Bostadsaktören och kommunen har under projektets gång en öppen dialog där bostadsaktören redovisar försäljningsutvecklingen av projektets bostadsrätter, entreprenadkostnader och liknande. Storleken på vinsten från bostadsrättsförsäljningarna är det som avgör hur många hyresrätter som kan få den förbestämda lägre hyran. Om bostadsrättsprojektet gått bra kan det finansiera subvention av fler hyresrätter och vice versa.
3. Genom att upplåta marken med tomträtt kan kommunen säkerställa att lägenheterna med nedsatt hyra förblir subventionerade även om fastigheten skulle byta ägare. I en bilaga till tomträttsavtalet avtalas att de aktuella lägenheterna inte får ha hyreshöjningar överstigande den allmänna hyresökningen på orten.
4. De subventionerade lägenheterna fördelas till hyresgäster efter behov, till exempel utifrån ekonomisk situation eller trångboddhet.
5. Efter 15 år övergår de subventionerade hyresrätterna till vanlig bruksvärdeshyra. Den tydliga tidsgränsen gör det lätt att räkna på projektets ekonomi från början.

Stegvisa vägval under processen gång

Eftersom den grundläggande principen i Örebromodellen är att ett projekt med både hyresrätter och bostadsrätter tar en del av intäkterna från bostadsrättsförsäljningen för att finansiera subventionerade hyror i en del av projektets hyresrätter uppstår vissa osäkerheter tidigt i projektet, innan bostadsrätterna har sålts. För att hantera detta behövs en stegvis process där frågor löses i takt med att mer information blir tillgänglig.

I det första steget kommer kommunen och byggaktören överens vad hyresnivån per kvadratmeter ska vara för de subventionerade lägenheterna. I nästa steg, när bostadsrätterna sålts och man vet hur hög intäkten blev så vet man hur många subventionerade kvadratmeter projektet har råd att finansiera. Då beslutas vilka lägenheter som ska få subventionen. Större lägenheter tar fler kvadratmeter i anspråk vilket betyder att färre lägenheter kan subventioneras. Samtidigt har de största lägenheterna de högsta hyrorna så subventioner av dessa möjliggör för stöd till grupper som annars kan vara svåra att stötta, såsom trångbodda barnfamiljer.

När det beslutats vilka lägenheter som ska få den subventionerade hyran kan hyresnivåer och hyresutveckling för dessa låsas genom ett tilläggsavtal kopplat till tomträttsavtalet mellan kommunen och byggaktören. Detta gör att kommunen juridiskt kan säkerställa att de överenskomna subventionerna kvarstår över tid.

Genom att successivt justera planen och anpassa sig går det att kombinera ekonomisk genomförbarhet med socialt ansvar och bidra till att ge barnfamiljer plats även i attraktiva utvecklingsområden.

Visste du att

Tack vare arbetet med Örebromodellen kunde en trea på 86 m^2 hyras ut till en barnfamilj med en hyra på omkring 8 900 kronor/månad, i stället för de cirka 13 000 kronor/månad som den skulle ha kostat i vanliga fall.

Detta kan kommunen göra

- Använd tomträttsverktyget för att säkerställa att lösningar för social hållbarhet kan avtalas och finnas kvar över en längre tidsperiod.
- Möjliggör behovsförmedling av lägenheterna med lägre hyresnivå genom exempelvis reservationer för barnfamiljer med låga inkomster.
- Avstå en del av markintäkten och låt i stället denna användas för att finansiera projektets nedsatta hyror.

FEMPROCENTMODELLEN
– Bostadsrättsföreningarna bidrar till en hållbar hyresmarknad

Idag är många åtgärder för att minska hemlöshet och andra sociala initiativ kopplade till hyresmarknaden. Kommunala insatser och stödmodeller från civilsamhället är inriktade på hyresfastigheter medan bostadsrättsmarknaden i praktiken förblir en vit fläck när det gäller social inkludering. Det finns visserligen kommunala krav på social hållbarhet i många BRF-projekt, men till skillnad från ekologiska krav tenderar de sociala kraven att vara vaga och mest leda till tillfälliga eller marginella insatser – såsom konstprojekt eller gemensamhetslokaler. Det är förstås lovvärda initiativ, men hjälper inte grupper med lägre inkomster och kort kötid.

”Visst måste det vara möjligt att skapa en modell som möjliggör för verkligt socialt ansvarstagande inom ramen för den vanliga kommersiella bostadsrättsmarknaden?”

Det var så arkitektbyrån Okidoki tänkte i samband med en markanvisningstävling i Göteborg 2016. Även om de inte vann markanvisningen, lade det grunden till Femprocentsmodellen.

Plats för hyresgäster i bostadsrättsprojekt

Femprocentmodellen innebär att fem procent av lägenheterna i ett bostadsrättsprojekt upplåts till personer i strukturell hemlöshet via en idéburen aktör som Stadsmissionen.

Femprocentmodellen i fem steg

1. I samband med en kommunal markanvisning ställer kommunen krav på att fem procent av lägenheterna i ett nytt bostadsrättsprojekt ska upplåtas till en idéburen organisation, såsom Stadsmissionen, som därefter kan hyra ut dessa till strukturellt hemlösa.
2. Lägenheterna kan antingen upplåtas åt den idéburna aktören genom att denna blockhyr lägenheterna av bostadsrättsföreningen eller genom att denna köper fem procent av lägenhetsbeståndet för vidare uthyrning. Detta kräver dock att den idéburna organisationen har stark ekonomi och därför är blockuthyrning oftast den mest praktiska lösningen.
3. Den idéburna organisationen gör en behovsprövad tilldelning av hyreskontrakt till strukturellt hemlösa. I Stadsmissionens fall görs detta inom ramen för det befintliga konceptet ”Bobyrån” (se sidorna 36–39). Såväl tidsbegränsade kontrakt som tillsvidarekontrakt kan vara aktuella beroende på behov.
4. Genom mjuk förvaltning säkerställs en bra dialog och ett smidigt samarbete för alla parter. Hos Stadsmissionen stöttar socionomer både vid problem som utebliven hyresbetalning, och i övergången till den ”ordinarie” bostadsmarknaden. Ofta förbättras livssituationen och ekonomin för strukturellt hemlösa så snart de lyckas ta sig ur kringflyttandet på en osäker andra- eller tredjehandsmarknad, och då kan personen söka ett eget förstahandskontrakt.
5. Genom en tät dialog med bostadsrättsföreningen och närvarande personal på exempelvis gemensamma städdagar kan den idéburna organisationen bygga en långsiktig relation med, och förtroende hos, bostadsrättsföreningen vilket kan göra det möjligt att förlänga även efter att ett blockhyresavtal löpt ut.

”Den här modellen hjälper människor att hjälpa andra människor utan att egentligen göra något. Man behöver bara vara någons granne.”

Rickard Stark, medgrundare Okidoki arkitekter.

Fem procent som går att räkna hem

Även om fem procent av lägenheterna i ett projekt avsätts tenderar andelen av föreningens totala boarea som hyrs ut ofta vara lägre, särskilt om det handlar om små ettor. Det innebär att den ekonomiska påverkan på projektet blir ännu mindre än vad procentsatsen antyder.

Beräkningar visar att modellen inte påverkar projektets lönsamhet negativt förutsatt att man är utanför de mest attraktiva storstadsområdena. Om lägenheterna hyrs ut är hyresintäkten ofta jämförbar med, eller högre än, den räntekostnad som de utökade lånen innebär för föreningen. Om modellen bygger på försäljning i stället för blockuthyrning så blir den enda faktiska kostnaden för projektet den eventuella subvention som ges vid försäljningen. Detta skulle kunna kompenseras genom att kommunen justerar markpriset.

Det är också viktigt att sätta kostnaderna för Femprocentsmodellen i perspektiv. Kommuner ställer ofta krav i markanvisningar som är långt mer kostnadsdrivande än införandet av Femprocentmodellen, exempelvis krav på ett visst antal parkeringsplatser. Dessa är ofta mycket dyrare att bygga än vad föreningen någonsin kan ta ut i parkeringsavgifter, men accepteras som en naturlig del av stadsutvecklingen. Att ställa krav på social hållbarhet borde inte vara kontroversiellt i modern stadsutveckling.

Femprocentmodellen visar att det går att ta stort socialt ansvar i ett bostadsrättsprojekt utan att spräcka kalkylen. Det enda som krävs är en byggaktör som vågar testa något nytt och en kommun som vet hur den egna markpolitiken kan användas för att ställa krav.

Visste du att

Femprocentmodellen testades första gången i Brf Notuddsparken i Västerås där Västerås Stadsmission köpte två av 41 lägenheter. Erfarenheterna från projektet visar att det fungerar både praktiskt, ekonomiskt och socialt.

Detta kan kommunen göra

- Ställ tydliga sociala krav vid kommunala markanvisningar, såsom exempelvis att femprocentsmodellen ska tillämpas.

BOBYRÅN
– En bostadsförmedling som ger människor i strukturell hemlöshet en chans

Precis som i många andra större städer kan bostadsmarknaden i Göteborg vara utmanande även för personer med ordnade förhållanden och stabil ekonomi, samtidigt som samhällets stöd ofta riktas till personer med till exempel beroendeproblematik. Detta ledde till att Göteborgs Stadsmission startade Bobyrån hösten 2023 med inspiration från den Bobyrå som redan tidigare drevs av Stadsmissionen i Stockholm.

Uthyrning med Stadsmissionen som mellanhand

Bobyrån syftar till att hjälpa personer i strukturell hemlöshet in på bostadsmarknaden. Genom att fungera som garant mellan hyresgästen och hyresvärden kan Stadsmissionen hjälpa personer till ett hyreskontrakt, vilket ger hyresgästen en stabil tillvaro, referenser och därmed bättre möjligheter på den reguljära bostadsmarknaden.

Bobyrån i sex steg

1. Stadsmissionen tecknar hyresavtal med en fastighetsägare för att hyra ut bostäderna till personer i strukturell hemlöshet. Genom arrangemanget får fastighetsägaren en ekonomisk trygghet med en part som man kan ha en långsiktig och förtroendefull relation med.
2. Personer som befinner sig i strukturell hemlöshet kan ansöka om att ingå i Stadsmissionens intressebank. Vid ansökan beskriver personen sin situation och vilken typ av bostad som behövs och önskas.
3. Stadsmissionen intervjuar alla intressenter för att avgöra om personen tillhör målgruppen eller inte. Bland annat behöver man kunna uppvisa någon form av löpande inkomst, försörjningsstöd eller lön, och någon form av referens, till exempel från ett tidigare boende, arbetsgivare eller handläggare. Personer som har en beroendeproblematik hänvisas till någon av Stadsmissionens andra insatser.
4. De personer som uppfyller kriterierna läggs till i Stadsmissionens intressebank. När en matchande lägenhet dyker upp kontaktar Stadsmissionen den sökande och tecknar ett hyresavtal. Hyresavtalet saknar besittningsskydd i syfte att säkerställa att bostaden återgår till Bobyråns verksamhet om hyresgästen har möjlighet att etablera sig på den reguljära bostadsmarknaden.
5. Stadsmissionen använder sig av mjuk förvaltning (se sida 29) och besöker lägenheten varje månad för att säkerställa att man har en bra och löpande dialog med såväl hyresgäst som hyresvärd.
6. Där det är möjligt överlåts förstahandskontraktet efter en tid till hyresgästen för att skapa bästa möjliga trygghet och långsiktighet. I de fall förstahandskontraktet inte kan överlåtas och hyresgästen med tiden hittar ett annat stadigvarande boende hyr Bobyrån ut lägenheten till en ny bostadssökande eller lämnar den åter till fastighetsägaren mot att få en annan lägenhet i ersättning.

Bobyrån fungerar bäst när den vävs in i en större strategi

Eftersom grunden i Bobyråns verksamhet är att Stadsmissionen är förstahandshyresgäst och sedan hyr ut lägenheten utan att lägga något påslag på hyran blir modellen kostnadseffektiv men också känslig för vakanser. Om en lägenhet står tom faller hela denna kostnad tillbaka på Stadsmissionen. Det gör det särskilt utmanande att få in större lägenheter i systemet, särskilt i nyproduktion där hyrorna är höga. För att kunna hjälpa fler barnfamiljer genom Bobyrån är det viktigt att fastighetsägare upplåter större lägenheter i det äldre beståndet där hyrorna är lägre och därmed även risken.

Bobyrån kan också kombineras med andra arbetsmetoder som presenteras i denna rapport. Där Örebromodellen (se sidorna 31–32) eller Femprocentsmodellen (se sidorna 33–35) skapar tillgång till lägenheter i nyproduktion, erbjuder Bobyrån ett system för förmedling och stöd. Tillsammans utgör de olika delar av en verktygslåda som kan användas för att öka det sociala ansvaret på bostadsmarknaden.

Visste du att

Bobyrån i Göteborgs första förmedlade bostäder var ett boende av typen ”co-living” högst upp i ett nybyggt hus. Sedan dess har beståndet utökats och uppgår nu till ett 30-tal bostäder av olika storlekar.

”Jag har fått harmoni nu. Det här är mitt, och det är bara jag som har nyckel.”

Anna som har kontakt med Göteborgs Stadsmissions Bobyrå var bostadslös i 4,5 år innan hon fick sin nuvarande lägenhet via Bobyrån.

”I slutet av 2019 kom jag ut efter att ha avtjänat ett fängelsestraff. Jag hade kontakt med socialtjänsten i god tid innan med förhoppningen att få hjälp med bostad. Men fick ingen hjälp.”

Under den här tiden bodde Anna hos kompisar i långa perioder. Hos vissa hade hon turen att få ett extrarum att sova i, annars fick hon sova på soffor:

”Det är jobbigt att leva på det sättet. Du får ta väldigt mycket hänsyn till andra och du kan aldrig vara ensam på dina egna villkor. Det tar på krafterna och energin. Och då hade jag det ändå skapligt eftersom jag bodde hos personer som jag kände.”

Genom en bekant fick Anna höra talas om Bobyrån. Hon gick in på hemsidan och skickade in en intresseanmälan. Kort därefter blev hon kontaktad.

”Jag fick komma på en intervju och i samband med det bestämde vi möte i den lägenheten som dom tyckte skulle passa mig. Det kändes kanon när jag var där och tittade. Nyrenoverat och jättefräscht. Jag har gått promenader förbi där när jag var liten så jag kände till området sedan innan. Kort därpå fick jag komma tillbaka till Bobyrån och skriva kontrakt.”

Med lägenheten kom en ny känsla av självständighet och trygghet.

”Jag har fått harmoni nu. Det här är mitt, och det är bara jag som har nyckel. Det är mycket som har förändrats och jag har kunnat börja titta på andra bitar av mitt liv också. Det är till exempel lättare att bjuda hem mina barn och barnbarn nu när jag har en egen trygg bostad. Innan har jag fått ljuga lite oskyldigt, man vill inte berätta allting för sina anhöriga.”

Anna beskriver hur en egen bostad är något som alla människor behöver för att kunna gå vidare oavsett vad man har för problem tidigare:

”Jag har inget missbruk bakom mig. Det har varit andra saker som har varit tuffa i mitt liv. Om jag inte hade fått hjälp av Bobyrån hade jag antagligen fortfarande bott kvar hos vänner. Jag hade inte kunnat lösa min boendesituation på egen hand.”

Anna heter egentligen något annat.

NYCKELN
– Stadigvarande boende för våldsutsatta

För många följer bostadskarriären ett ganska typiskt mönster. Först flyttar man hemifrån, kanske till studentkorridor eller något som hyrs i andra hand. Efter ett tag får man ett förstahandskontrakt, möjligtvis inte i ens drömområde men det är ändå något eget. Därefter kanske kötiden räcker för att hyra en lägenhet som lockar mer eller så räcker sparpengarna till en kontantinsats så att man kan köpa något. När det är nödvändigt att flytta till något större är det dags att på visningar och delta i budgivningar. Men för den som är utsatt för våld i hemmet så kan bostadskarriären ta slut tvärt – mitt i livet.

Plötsligt behövs ett boende i en stad där man inte har ett enda köpoäng. Eftersom fysiskt våld ofta kombineras med ekonomiskt våld saknas inte bara kapital att köpa en lägenhet för utan den som utsatts står ofta med stora skulder som tagits i den utsattes namn vilket kan leda till betalningsanmärkningar som hindrar allt från att få ett hyreskontrakt till att köpa möbler på kredit. Detta samtidigt som livet i övrigt har vänts upp och ned, nytt jobb kan behöva sökas och barnen ska börja i ny skola och träna i ett nytt lag.

Det är för dessa personer som arbetsmetoden ”Nyckeln”, som Göteborgs Stadsmission jobbar med, finns till.

Ordlistan

Ekonomiskt våld: Ekonomiskt våld är en form av våldsutövning som innebär att någon utövar makt och kontroll över en annan persons ekonomi och tillgångar. Detta kan ske i form av tvång att lämna över Bank-id, mejl och mobiltelefon, att våldsutövaren lånar och tar krediter i den utsattes namn eller att offret inte får ha kontroll över sin lön och tvingas redovisa olika inköp och utgifter. Detta kan leda till långvariga skulder. Någon som blir utsatt för ekonomiskt våld hamnar i en beroendeställning till våldsutövaren vilket gör det svårare för offret att lämna en våldsam relation.

Vägen ur våldet till eget förstahandskontrakt

Personer som tvingas fly våld i nära relationer behöver ofta ett nytt förstahandskontrakt. Det kan vara både ett första steg vid uppbrottet eller efter en tid i skyddat boende. Samtidigt kan stödinsatser krävas och att hitta stadigvarande boende kan vara svårt, särskilt om det krävs boende på en ny ort av säkerhetsskäl. Nyckeln kombinerar därför de stödinsatser som socialtjänsten bedömer behövs med en stegvis övergång till ett eget förstahandskontrakt.

Nyckeln i fyra steg

1. Stadsmissionen hyr lägenheter av fastighetsägare som vill upplåta en del av sitt bestånd för detta ändamål.
2. Socialtjänsten upphandlar Stadsmissionen för att ge det stöd den våldsutsatta kvinnan och hennes barn behöver under en tid efter flytten från sitt hem eller ett skyddat boende. Det kan inledningsvis handla om exempelvis stöd för att etablera sig på nya orten, boendestöd, stöd i rättsprocesser och vårdnadstvister. Stödet fasas stegvis ut och består till slut ofta bara av månadsvisa uppföljningar för att säkerställa att allt går som det ska.
3. I samband med att stödinsatsen inleds och kvinnan flyttar in tecknas ett 18 månaders hyresavtal med Stadsmissionen för en av de lägenheter Stadsmissionen hyrt av en fastighetsägare på orten. Under dessa 18 månader är Stadsmissionen mellanhand mellan hyresvärden och hyresgästen för att säkerställa att allt flyter på som det ska.
4. Efter 18 månader övergår kontraktet från Stadsmissionen till hyresgästen som därmed blir en vanlig förstahandshyresgäst hos hyresvärden. Som en del i den ursprungliga överenskommelsen mellan Stadsmissionen och hyresvärden ingår att fastighetsägaren enbart bedömer hyresgästen utifrån tiden i lägenheten innan kontraktet kan övergå till ett förstahandskontrakt. Inkomstprövning och skulder som uppstått längre tillbaka i tiden än de 18 månader då familjen bott i lägenheten bortses alltså ifrån. Det ger en chans till nystart för den som annars riskerar att aldrig bli fri från det våld hon har utsatts för.

Detta kan kommunen göra

- Planera för en långsiktig boendelösning tidigt. Att hjälpa den våldsutsatta till ett reguljärt boende med initiala stödinsatser är bra för både individen och kommunens ekonomi.
- Stötta och möjliggör för dialog och samverkan mellan civilsamhälle/idéburna organisationer, fastighetsägare och socialtjänst för att underlätta balans mellan utbud och behov av lägenheter för målgruppen.

Matchning av utbud och efterfrågan

För att Nyckeln ska fungera i praktiken behöver inflödet av lägenheter motsvara antalet familjer som behöver dem. Stadsmissionen gör inget påslag på hyran, vilket gör att outhyrda lägenheter blir en kostnad som påverkar Stadsmissionens budget och annan viktig verksamhet. Här finns därför en stor potential för kommunerna att spela en central roll genom att både anpassa sina egna arbetssätt och skapa samverkansformer där behov matchas mer aktivt.

En utmaning är att socialtjänsten ofta drar sig för att besluta om längre stödinsatser, även när det vore mer hållbart både socialt och ekonomiskt. Att kvinnor blir kvar i skyddat boende längre än nödvändigt kostar ofta ännu mer, dels i ekonomiska termer, dels eftersom det riskerar att blockera platser för andra med akuta behov. Nyckeln erbjuder ett konkret sätt att bryta detta mönster och innebär en väg till ett permanent hem med stöd anpassat efter individens situation. Det är en metodik som både främjar självständighet och frigör resurser men för att den ska kunna växa krävs att fler kommuner vågar tänka långsiktigt.

”När vi till slut fick vår lägenhet via Nyckeln, som jag visste att vi skulle få stanna i, var det jättesvårt för mig att tro på det. Det var väldigt stort. Jag har inte pratat med andra människor som levt detta liv, men jag tror alla har samma bekymmer och tänker – ’Hur kommer mitt liv se ut imorgon?’ Att lämna sitt boende utan att veta vart du ska, det är jättesvårt. Det är mardrömmen i livet. Det är svårt att finna ord att beskriva vad jag kände. Jag grät och jag exploderade av glädje när jag fick vår egen lägenhet.”

”Linda” som egentligen heter något annat, har fått sin lägenhet via Nyckeln.

Förslag för nationella beslutsfattare

Utökat utbud av socialt hållbara bostäder

Inför en ny bostadsförsörjningslag
En ny bostadsförsörjningslag med uppföljningsbara krav bör införas, kompletterad med nationella och kommunala handlingsplaner som bidrar till ökad social hållbarhet.

Tillsätt en bostadskommission för att skapa ett sammanhållet system för socialt hållbara bostäder
Regeringen bör tillsätta en bostadskommission vars uppdrag är att tydliggöra hur allmännyttiga och privata aktörer kan ta ett större ansvar för social bostadsförsörjning samt utreda hur idéburna aktörer kan komplettera utbudet genom en idéburen bostadssektor. Kommissionen bör även utreda hur statliga subventioner eller skatteavdrag skulle kunna öka det socialt hållbara bostadsbyggandet och främja initiativ likt de som presenteras i denna rapport.

Möjliggör socialt hållbara investeringar från bank- och finanssektorn
Utforma statliga hel- eller halvgarantier som möjliggör för bank- och finanssektorn att utforma finansieringslösningar för bostadsinitiativ med tydlig social nytta. Uppmuntra bankerna att redan nu förmedla kontakt med social impact-investerare och andra aktörer som kan bidra med kapital eller bidrag baserat på uppnådda sociala resultat. Bankerna bör även ta initiativ till att använda flexibla och utfallsberoende finansieringslösningar och garantier från olika sociala-finansiella aktörer samt utveckla sociala obligationer, liknande hur gröna obligationer använts för miljömässig hållbarhetsutveckling.

Stärk hushållen

Höj och utvidga bostadsbidraget och ställ rimliga krav på potentiella hyresgäster
Regeringen har beslutat att avskaffa det tillfälliga tilläggsbidraget till bostadsbidraget, Sveriges Stadsmissioner anser att det tillfälligt utökade bostadsbidraget i stället bör permanentas för att motverka barnvräkningarna. Bostadsmarknaden i Sverige fungerar inte idag och bostadsbidraget har inte reglerats i takt med pris- och hyreshöjningar, vilket gör att ekonomiskt utsatta barnfamiljer fortsätter att ha det tufft. Regeringen bör

även utvidga det tillfälligt utökade bostadsbidraget till att omfatta fler utsatta grupper, samt indexreglera hela bostadsbidraget för att inte riskera urholkning över tid. Lagreglera vilka krav som hyresvärdar får ställa på potentiella hyresgäster och säkerställ att försörjningsstöd räknas som inkomst. Försäkringskassan bör ges möjlighet att utfärda hyresintyg för personer som behöver kunna uppvisa rätten till bostadsbidrag redan vid kontraktstecknande.

Uppdatera den nationella kartläggningen av hemlöshet oftare

Socialstyrelsens nationella kartläggning av hemlöshet behöver göras oftare, med breddade definitioner och tydligare kriterier, så att den bättre speglar den faktiska hemlösheten och underlättar effektiva insatser. Även kommunerna behöver på ett likvärdigt sätt göra sina kartläggningar oftare och med breddade definitioner för att bättre spegla hemlöshetssituationen.

Inget barn ska vräkas

Med utgångspunkt i barnkonventionen bör målet vara att inget barn ska vräkas. Till detta behövs att en strategi utvecklas för hur detta ska uppnås. Strategin behöver omfatta såväl bostadspolitik som socialpolitik och innehålla en konkret handlingsplan på hur samtliga aktörer kan förbättra sina insatser för att förhindra att barn vräks, som att samverkan ska vara obligatorisk mellan hyresvärd, Kronofogden och socialtjänsten i det vräkningsförebyggande arbetet när barn är inblandade.

Lagstifta om omfattningen för budget- och skuldrådgivning

Idag är kommunerna skyldiga enligt lag att erbjuda sina invånare budget- och skuldrådgivning. Definiera därför i lagstiftningen hur budget- och skuldrådgivning bör utformas i omfattning för att säkerställa snabbare och mer effektiv hjälp till hushåll i ekonomiska svårigheter.

Utveckla de statliga hyresgarantierna som stöd för kommunala hyresgarantier

Utred hur de kommunala hyresgarantierna kan omfatta fler och bli mer attraktivt för fler kommuner att använda som stöd för ekonomiskt svaga barnfamiljer.

Förslag för kommunala beslutsfattare

Utökat utbud av socialt hållbara bostäder

Främja behovsanpassad förmedling av bostäder med hyror till ett rimligt pris
Både allmännyttiga och privata bostadsaktörer behöver i högre utsträckning använda de redan befintliga möjligheterna till reservationer av, och förtur till, bostäder för särskilda grupper. Genom att säkerställa att exempelvis en ledig femrumslägenhet tilldelas en större barnfamilj kan det befintliga bostadsbeståndet utnyttjas mer effektivt.

En markpolitik som använder kravställning, markpriser och tomträtt för att främja social hållbarhet
Ställ konkreta och mätbara sociala hållbarhetskrav på aktörer som vill bygga och få marktilldelningar, exempelvis krav på en viss andel bostäder med rimliga hyror som går till dem som behöver. Sänkta avkastningskrav vid markförsäljningar kan frigöra ekonomiska resurser som kan återinvesteras i åtgärder för social hållbarhet. Kommuner som idag använder sig av tomträtter kan i avtal kopplade till dessa säkerställa att lägenheter med lägre hyror kan bestå över lång tid. En rabatt på tomträttsavgälden för socialt hållbara bostadsprojekt kan ytterligare stärka utbudet av bostäder med rimliga hyror.

Skapa former för samverkan mellan civilsamhälle, fastighetsägare och kommunen
Det finns många fastighetsägare som vill vara med och bidra till att minska den strukturella hemlösheten men som inte vet hur de ska gå till väga. Genom att utveckla och använda sociala utfallskontrakt och idéburet offentligt partnerskap i större utsträckning kan samarbeten mellan civilsamhället, kommunen och privata aktörer ges förutsättningar för långsiktighet.

Stärk hushållen

Vässa det vräkningsförebyggande arbetet

Kommunerna behöver alltid utgå från barnkonventionen vid ärenden om avhysning av barn och sätta in tidigare och evidensbaserade vräkningsförebyggande insatser från socialtjänsten. Genom att bredda sin syn på vad som kan ingå i det vräkningsförebyggande arbetet kan samhällskostnaderna minska. Att gå in och lösa ut en hyresskuld innan den leder till vräkning ger bättre förutsättningar för hållbara och långsiktiga lösningar. Om vräkning ändå inte går att avhjälpa ska avflyttning inte ske förrän socialtjänsten har en konkret plan på hur barnfamiljen ska hjälpas med långsiktig boendelösning. Alla kommuner behöver säkerställa att det finns en utpekad kontaktperson på socialtjänsten dit fastighetsägarna kan vända sig vid första tecknet på att risk för vräkning föreligger.

Använd kommunala hyresgarantier för barnfamiljer i hemlöshet

En faktor som bidrar till svårigheten för barnfamiljer i hemlöshet att hitta ett boende är att många hyresvärdar ser dem som för riskabla hyresgäster. Använd därför möjligheten för kommunerna att utfärda hyresgarantier för barnfamiljer i hemlöshet för att minimera detta problem. Hyresgarantier innebär att kommunen säkerställer att hyresvärden får betalt vid utebliven hyresinbetalning och begär därefter in skulden från hyresgästen, förslagsvis i kombination med andra nödvändiga insatser som kan behövas.

Godkänn försörjningsstödet som inkomst

Personer som får försörjningsstöd har i dagsläget svårt att få ett hyreskontrakt. Kommunerna behöver i sina ägardirektiv till allmännyttan vara tydliga med att försörjningsstöd ska godkännas som inkomst och att i ett steg två även kräva det av privata hyresvärdar.

SARAH SHEPPARD
Det var en gång...

Stadsmissionens arbete med hemlöshet

Varje dag möter Stadsmissionen människor som är i eller riskerar att hamna i en hemlöshetssituation. Orsaker till hemlöshet kan vara strukturella eller sociala. Med strukturella orsaker till hemlöshet menar vi att en individ inte får tillgång till en bostad på grund av exempelvis otillräcklig inkomst, betalningsanmärkningar vilket omöjliggör ett hyreskontrakt eller ett bostadslån eller att hen stått för kort tid i den kommunala bostadskön för att få tillgång till prisrimliga bostäder. Sociala orsaker handlar om att individen har en komplex problematik med till exempel beroendesjukdom eller psykisk ohälsa som försvårar möjligheten att bo bra utan stöd, utöver svårigheten att få en bostad på grund av strukturella skäl.

Sveriges Stadsmissioner anser att hemlöshet kan ses som den yttersta formen av fattigdom, diskriminering, utanförskap och social utsatthet. En egen bostad är en förutsättning för samhällsinkludering och en nödvändighet för möjlighet till arbete, hälsa, social trygghet och goda uppväxtvillkor. Tillgång till en bostad är en grundläggande mänsklig rättighet. Det slås fast i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och finns även inskrivet i den svenska grundlagen.

Stadsmissionen bedriver professionell social verksamhet baserad på evidens och beprövad gedigen erfarenhet, för att ge människor i utsatta situationer styrkan att ta makten över sitt liv och förutsättningar att vara delaktiga i samhället.

Förmedling av bostäder genom bostadsledda strategier

Barns Bostad Först

I Malmö driver Skåne Stadsmission Barns Bostad Först som är en satsning på barnfamiljer som befinner sig i en hemlöshetssituation på grund av strukturella orsaker. Syftet med satsningen är att sänka trösklarna på bostadsmarknaden och att finna nya angreppssätt att motverka strukturell hemlöshet. Flera olika aktörer samarbetar i satsningen. Skåne Stadsmission ansvarar för rekrytering, urval och matchning av barnfamiljer samt erbjuder behovsanpassat stöd till de barnfamiljer som flyttar in i en lägenhet. Fastighetsägarna godkänner och erbjuder barnfamiljerna förstahandskontrakt. Göteborgs Stadsmission har tillsammans med Rädda Barnen startat ett samverkansprojekt för Barns Bostad Först.

Stadsmissionens Bobyrå

Bobyrån förmedlar bostäder till människor som lever i strukturell hemlöshet. Bobyrån tar emot bostäder från fastighetsägare och privatpersoner. Bostäderna förmedlas genom matchning till människor som inte på egen hand kan ta sig in på bostadsmarknaden. Bobyrån står på kontraktet och fungerar som mellanhand/förvaltare av bostaden i början, med målsättningen att kontraktet ska övergå till hyresgästen efter en tid. Råd och stöd ges efter behov. Stadsmissionens Bobyrå, som finns i Göteborg och i Stockholm, förmedlar, förvaltar och matchar bostäder för människor som står utanför bostadsmarknaden. Även Stadsmissionen i Kalmar och Östergötland förmedlar och matchar hyresgäster till bostäder.

Delningsboenden och kooperativ hyresrättsförening

Stadsmissionen i Göteborg och i Stockholm driver delningsboenden. Delningsboende kallas ibland för co-living och är en boendeform där man bor i eget rum eller liten lägenhet och delar gemensamma utrymmen såsom kök och vardagsrum. Stadsmissionen fungerar som operatör och matchar och förmedlar rummen till hyresgästerna. Delningsboende är en boendeform som motverkar ensamhet och främjar psykisk hälsa och gemenskap, minskar klimatavtryck genom att man bor mindre och delar med andra.

Stockholms Stadsmission har också byggt en hyresfastighet med 40 lägenheter i Farsta strand som var inflyttningsklar i juni 2024. Med hyreshuset i Farsta har Stockholms Stadsmission tagit fram en förvaltningsmodell, Kymmendömodellen, som sänker trösklarna till en god bostad för hushåll med låga inkomster, kort kötid och som inte klarar de gängse kraven. Hyresfastigheten upplåts som en kooperativ hyresrättsförening vilket möjliggör differentierade hyror, det vill säga likvärdiga lägenheter har olika hög hyra beroende på hushållens hyresutrymme. Detta göra att fastighetsbolaget kan sänka trösklarna för hushåll med låga inkomster utan att ge avkall på en rimlig avkastning över tid – modellen är därmed både socialt och ekonomiskt hållbar.

Vidare främjar den kooperativa upplåtelseformen delaktighet och gemenskap i huset vilket i sin tur kan bidra till trygghet och trivsel för hela bostadsområdet – något som många bostadsområden behöver i dagsläget.

Bostad Först

Bostad Först är en modell för att bekämpa hemlöshet som framhäver bostad som en grundläggande mänsklig rättighet och en central förutsättning för att övervinna andra svårigheter i livet. Genom att erbjuda personer i hemlöshet en permanent bostad som första åtgärd främjas stabilitet och en grundläggande trygghet, vilket skapar utrymme för att tackla andra livsutmaningar som arbetslöshet, psykisk ohälsa eller missbruk. Bostad Först skiljer sig från det traditionella sättet att bekämpa hemlöshet i Sverige idag, i form av boendetrappor. Stadsmissionen jobbar med Bostad Först i Eskilstuna, Nyköping, Uppsala, Umeå, Göteborg och Stockholm.

Bostad Först har expanderat sedan Sverige antog sin nationella hemlöshetsstrategi 2022. Där aviserades fyra strategiska mål: hemlöshet ska förebyggas, ingen ska bo eller leva på gatan, Bostad Först bör införas nationellt och det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas. Sedan dess har både små och stora kommuner ansökt om statsbidrag för att implementera denna strategi. Den ökande efterfrågan har lett till en ökad nivå av utbildningsbehov bland kommuner som inför Bostad Först. För att stödja och sprida kunskap om Bostad Först erbjuder Sveriges Stadsmissioner utbildning, vägledning och driver kunskapsplattformen bostadforst.se. Vidare är Sveriges Stadsmissioner medlem i den europeiska organisationen Housing First Europe Hub. Sveriges Stadsmissioner har under 2024 erbjudit utbildning till ett sjuttiotal kommuner. Stockholms Stadsmission har under 2024 genomfört en YH-utbildning i Bostad Först för praktiker där 40 elever från 24 kommuner deltog.

Övriga insatser för människor i hemlöshet

Akutstöd

Stadsmissionen erbjuder öppna dagverksamheter på samtliga orter, där fokus delvis ligger på att lindra nöd genom att tillgodose basbehov som mat, dusch, tvätt av kläder och möjlighet till vila. Här kan deltagarna också få tillgång till ombudstjänster och social rådgivning med målet att stärka individens egenmakt och bidra till positiva förändringar. Det innefattar olika former av stöd i samspel med myndigheter, vilket kan leda till förbättringar i individens vardagssituation. Den mänskliga kontakten fungerar också som en källa till gemenskap och kan i många fall vara livsnödvändig för de individer som besöker oss.

Akutboende

Akutboende vänder sig till vuxna som lever i akut hemlöshet av sociala skäl och erbjuder kortvarigt boende antingen för en natt i taget eller ett par veckor. Akutboenden drivs av Sörmlands Stadsmission, Skåne Stadsmission, Stockholms Stadsmission, Östergötlands Stadsmission, Umeå Stadsmission samt i Trollhättan genom Göteborgs Stadsmission. Flera av verksamheterna drivs på uppdrag av kommunerna och i samarbete med socialtjänsten, genom verksamhetsbidrag eller en överenskommelse kallad IOP (idéburet offentligt partnerskap). Genom att erbjuda stöd och vägledning strävar vi efter att hjälpa varje deltagare att förbättra sin livssituation, med målet att hen ska kunna övergå till en mer stabil och långsiktig boendelösning.

Socialt boende med stöd

Stadsmissionen driver socialt boende med stöd vilket är boenden med stöd och vägledning för att den som bor där ska kunna få stöd i sin livssituation med sikte på en stabil och långsiktig boendelösning. Dessa finns i Göteborg, Stockholm, Västerås och Östergötland. Boendena har olika utformning beroende på målgrupp men har gemensamt att ge insatser med socialt stöd. Det kan vara kollektiva boenden, men även referenslägenheter eller liknande. En del är avsedda för människor i behov av kortare placeringar medan det för andra kan vara heldygnsboenden med individuellt anpassat stöd till enskilda.

Skyddat boende
Göteborgs Stadsmission och Östergötlands Stadsmission driver skyddade boenden med barnrättsperspektiv, skyddade boenden som sedan 1 april 2024 är tillståndspliktiga. I det akuta skedet är fokus initialt att skydda den våldsutsatta från förövaren, det inkluderar såväl fysiskt skydd men inte minst emotionellt och psykologiskt skydd och stöd för de placerade, i vanligaste fall en kvinna med eller utan barn. I Östergötland och i Umeå finns två av landets få skyddade boenden med särskild kunskap och socialt stöd för kvinnor med beroendeproblematik. Kvinnorna bär på svåra trauman men genom psykosocialt stöd och praktisk hjälp erbjuds kvinnorna en förbättrad livskvalitet.

Om Sveriges Stadsmissioner

Tillsammans möter Stadsmissionen drygt 7 000 deltagare varje dag, deltagare som lever i olika former av utsatthet. Det finns cirka 1 250 medarbetare i tio regioner: Sörmland, Göteborg, Kalmar, Skåne, Stockholm, Umeå, Uppsala, Västerås, Örebro och Östergötland. Sveriges Stadsmissioner utgör en nationell röst mot hemlöshet och fattigdom, en röstbärare för människor i utsatta livssituationer.

De lokala stadsmissionerna är medlemmar i Sveriges Stadsmissioner, vars uppdrag är att driva nationell påverkan och opinionsbildning, arbeta med finansiering och metodutveckling samt skydda och vårda varumärket Stadsmissionen. Samtliga stadsmissioner är representerade i Sveriges Stadsmissioners hemlöshetsarbetsgrupp där påverkans- och utvecklingsarbete fortgår i frågor rörande lösningar i hemlöshetsfrågor för att möjliggöra långsiktiga boendelösningar.

www.sverigesstadsmissioner.se

SVERIGES
STADSMISSIONER

Krukmakargatan 21
Box 17011, 104 62 Stockholm

sverigesstadsmissioner.se

Vi kämpar för de som kämpar